

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЗНЕЗАРАЖЕНОЇ ПИТНОЇ ВОДИ

Оксана Стискал, аспірант кафедри екології та екологічної безпеки, Вінницький національний технічний університет (ВНТУ), Україна

Василь Петрук, д.т.н., проф., директор інституту екологічної безпеки та моніторингу довкілля, ВНТУ, Україна

Оскільки вода – це той фактор, без якого неможливе життя людини, то забезпечення її якості має бути першочерговим завданням кожної держави. Особливо це стосується якості за санітарно-гігієнічними показниками (за що відповідає дезінфекція), за умов відхилення яких можуть виникнути серйозні спалахи інфекційних захворювань та кишкових хвороб. Водночас не можна нехтувати і санітарно-хімічними показниками, що теж можуть мати негативний вплив на здоров'я людини.

Не зважаючи на існуючі методи знезараження, хлорування і досі залишається найпоширенішим способом дезінфекції питної води завдяки своїй окислювальній здатності, ефекту післядії, простоті та економічності застосування. Однак тут постає проблема забруднення питної води побічними продуктами хлорування – хлорорганічними сполуками (ХОС), багато з яких проявляють токсичні, мутагенні, канцерогенні та тератогенні властивості і кумулятивний ефект. Що в свою чергу значно підвищує ризик виникнення різноманітних захворювань, в тому числі онкологічних.

В процесі хлорування питної води утворюється безліч токсичних речовин, які здійснюють хронічний вплив на організм людини пероральним, інгаляційним способом та через шкіру. Їх умовно поділяють на такі групи: тригалогенметани, інші хлорвуглеводні, галогеноцтові кислоти, галогеновані альдегіди, галогеновані кетони, галоацетонітрили, хлорпикрин та хлорфеноли. Деякі з цих хлорорганічних сполук мають канцерогенну дію – онкологічні захворювання печінки, нирок, щитовидної залози, сечового міхура, молочної залози, стравоходу тощо; мутагенну дію – розрив ниток ДНК, вроджені вади, такі як дефекти міжшлуночкової перегородки, обструктивні дефекти сечовивідних шляхів; тератогенну дію – спричиняючи недоношування вагітності або народження дітей з низькою вагою. При чому канцерогенність та мутагенність підтверджена дослідженнями на тваринах. Однак не зважаючи на це, нормативи вмісту у питній воді встановлені лише для декотрих речовин. Зокрема, для токсичних і канцерогенних галогеноцтових кислот та канцерогенних і мутагенних галоацетонітрилів в Україні відповідні нормативи відсутні, хоча ВООЗ та Американським агентством USEPA для деяких речовин із цих груп вони встановлені [1-7].

У світі існують і інші методи дезінфекції води, однак багато з них теж мають свої значні недоліки. Наприклад, озонування потребує надзвичайно високих капіталовкладень та теж супроводжується утворенням мутагенних і токсичних продуктів озонування. Ультрафіолет є недієвим проти деяких вірусів; крім того, озонування, ультрафіолет та ультразвук не забезпечують ефекту

післядії, що може призвести до повторного забруднення під час подачі води до споживача. Срібло може накопичуватись в організмі людини і повільно виводиться, а як важкий метал 2 класу небезпеки, може спровокувати деякі патології, крім того, доведено, що на спороутворюючі бактерії іони срібла не діють [10]. І це ще далеко не усі недоліки.

Тому останнім часом в країнах світу почали впроваджуватись такі альтернативні методи дезінфекції, як використання діоксиду хлору (ClO_2) або суміші оксидантів – установки МІОХХ та АКВАХЛОР-М. Основними їх перевагами є набагато менша кількість утворення або відсутність токсичних і канцерогенних побічних продуктів (тригалогенметанів та галогеноцтових кислот), боротьба з біоплівками, сильніші дезінфікуючі характеристики та доступність і безпека необхідних компонентів – сіль та електроенергія (для отримання суміші оксидантів) або хлорит натрію та хлоридна кислота (для отримання діоксиду хлору) [9-11].

Отже, можна зробити висновок щодо відносної безпечності застосування у водопідготовці установок суміші оксидантів МІОХ або АКВАХЛОР-М, а також діоксиду хлору. Однак перед застосуванням діоксиду хлору варто попередньо дослідити методи вилучення побічних продуктів (хлоратів і хлоритів) із питної води.

Література:

1. Хімічна енциклопедія он-лайн. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.xumuk.ru/>.
2. Петренко Н.Ф. Побічні продукти знезараження питної води хімічними окислювачами (огляд літератури та власних досліджень) // Вода: гігієна и екологія, 2013. – №1(1). – С. 158–175.
3. Wright J.M., Schwartz J., Dockery D.W. Effect of trihalomethane exposure on fetal development // *Occup Environ Med*, 2003. – № 60. – pp. 173–180.
4. Exposure to drinking water disinfection by-products and pregnancy loss / D.A. Savitz, P.C. Singer, A.H. Herring, K.E. Hartmann, H.S. Weinberg, C. Makarushka // *American Journal of Epidemiology*, 2006. – vol. 164, №11. – pp. 1043–1051.
5. Галогеноцтові кислоти у хлорованій питній воді як гігієнічна проблема / В.О. Прокопов, Є.А. Труш, С.В. Гуленко, В.А. Соболев, Т.В. Куліш // *Гігієна населених місць*, 2013. – № 61. – С. 88–100.
6. Chlorination, chlorination by-products, and cancer: a meta-analysis / R.D. Morris, A.M. Audet, I.F. Angelillo, T.C. Chalmers, F. Mosteller // *American Journal of Public Health*, 1992. – Vol. 82, No. 7. – pp. 955–963.
7. Шушковська С.В. Хлорорганічні сполуки у питній воді та їх вплив на здоров'я населення // *Гігієна населених місць*. – 2011. – № 58. С. 88–103.
8. Анатолий Шубенок. Обеззараживание воды смешанными оксидантами // *Виробничо-практичний журнал «Водопостачання та водовідведення»*, 2014. – № 5. – С. 69–72.
9. Аквахлор-М. Офіційний сайт компанії Delfin Aqua [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.delfin-aqua.com/aquahlor/>.
10. Крамаренко Л.В. Спецкурс з очистки природних вод. – Харків: ХНАМГ, 2010. – 122 с.
11. Мокиєнко А.В. и др. Диоксид хлора и питьевая вода: к обоснованию безвредности / А.В. Мокиєнко, Н.Ф. Петренко, А.И. Гоженко, Б.А. Насибуллин // *Современные проблемы токсикологии*, 2008. – № 1. – С. 42–45.